

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **A. A.**, bývajúceho v Ž., zastúpeného JUDr. M. K., advokátom v Ž., proti odporcom **1/ V. H.**, bývajúcej v Ž., **2/ J. L.**, bývajúcemu X., **a 3/ M. L.**, bývajúcemu A., všetci zastúpení JUDr. I. P., advokátkou v Ž., **o neplatnosť vydedenia a listiny o vydedení**, vedenej na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 16 C 149/2002, o dovolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 27. marca 2008 sp. zn. 10 Co 190/2007, takto

r o z h o d o l :

Zrušuje rozsudok Krajského súdu v Žiline z 27. marca 2008 sp. zn. 10 Co 190/2007 a rozsudok Okresného súdu Žilina z 27. marca 2007 sp. zn. 16 C 149/2002 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Žilina rozsudkom z 27. marca 2007 č.k. 16 C 149/2002-234 zamietol návrh, ktorým sa navrhovateľ domáhal určenia neplatnosti právnych úkonov svojej neb. matky K. A., zomr. X., listiny o vydedení z 12. februára 1996 a listiny o vydedení spísanej formou notárskej zápisnice Nz X. z 12. mája 1997. Zo spisu vedeného Okresným súdom Žilina v dedičskej veci po poručiťke K. A. sp. zn. D 1383/2001 mal preukázané, že závetnými dedičmi po poručiťke sú jej vnuci T. A. a R. A., pričom ako zákonní a neopomenuteľní dedičia prichádzajú do úvahy deti poručiťky V. H., J. L. a M. L. (odporcovia 1/ až 3/), J. A. a A. A. (navrhovateľ). J. A. bol poručiťkou vydedený s tým, že konanie o neplatnosť vydedenia vedené na tamojšom súde pod sp. zn. 4 NcC 3/2002 bolo uznesením z 20. novembra 2002, č.k. 4 NcC 3/2002-10 zastavené. Dedičia v konaní o neplatnosť vydedenia, resp. o neplatnosť listiny o vydedení, predstavujú nerozlučné

procesné spoločenstvo v zmysle § 91 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, a teda účastníkmi na strane odporcu musia byť všetci, ktorí prichádzajú do úvahy ako dedičia. Naliehavý právny záujem, ktorý je zákonnou požiadavkou prípustnosti a dôvodnosti určovacej žaloby (§ 80 písm. c/ O.s.p.), nie je podľa názoru súdu prvého stupňa daný, ak návrh nesmeruje proti všetkým osobám, ktorých sa platnosť alebo neplatnosť sporného právneho úkonu dotýka. Žalobný návrh navrhovateľa nesmeroval voči všetkým takýmto osobám (navrhovateľ za odporcov neoznačil T. A. a R. A.). Súd dospel k záveru, že tento pre nedostatok nie je daný naliehavý právny záujem na návrhom požadovanom určení.

Na odvolanie navrhovateľa Krajský súd v Žiline rozsudkom z 27. marca 2008, č.k. 10 Co 190/2007-182 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Stotožnil sa s jeho právnym názorom v tom, že účastníkmi konania o určenie neplatnosti právneho úkonu - vydedenia mali na strane odporcov vystupovať aj T. A. a R. A., ako vnuci a závetní dedičia poručiťky, a to z dôvodu, že v danej veci ide o nerozlučné spoločenstvo účastníkov v zmysle § 91 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku. Okresný súd Žilina teda postupoval správne, keď návrh navrhovateľa v celom rozsahu zamietol.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie navrhovateľ a žiadal, aby dovolací súd napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, pretože v ňom došlo k viacerým vadám, ktoré zakladajú nielen prípustnosť dovolania (§ 237 písm. d/, f/ a g/ O.s.p.), ale aj dôvodnosť (§ 241 ods. 2 písm. a/ až c/ O.s.p.). Predsedníčka senátu odvolacieho súdu JUDr. K. H. bola uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici z 29. marca 1996 sp. zn. 10 Nc 79/1996 vylúčená z prejednávania a rozhodovania v právnej veci navrhovateľky neb. K. A. proti odporčkyni G. P. (dcéra navrhovateľa; č. l. 1 – spomenuté v návrhu) o vrátenie daru, vedenej na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 6 C 264/95 z dôvodu zaujatosti. Napriek tomu, že konanie vo veci navrhovateľa sa takisto týka veci neb. K. A., vo vzťahu ku ktorej bola JUDr. K. H. vylúčená, nebránilo jej to prejednať a rozhodnúť o veci, čím konanie zaťažila vadou v zmysle § 237 písm. g/ Občianskeho súdneho poriadku. Spochybnil tiež súdmi tvrdené preukázanie skutočnosti, že T. A. a R. A. sú závetnými dedičmi, čo namietal už v odvolaní. Poukázal na neskončené konanie vedené na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 14 C 321/2002 o určenie neplatnosti závetu, ktorým boli obaja povolani dediči. Zdôraznil, že napádanú listinu o vydedení poručiťka vztiahla aj na potomkov navrhovateľa, a listinu o vydedení jeho brata J. A. z 22. septembra 1992, Nz X. na

jeho potomkov. Od rozhodnutia v konaní o určení neplatnosti neskôr zriadeného závetu, ktorým bolo ako dedičia povolaní T. A., dcéra navrhovateľa, a R. A., syn J. A., závisí posúdenie otázky ich vydedenia, a teda aj otázky, či majú byť účastníkmi konania o určenie neplatnosti vydedenia navrhovateľa. Súd mal teda správne konanie prerušiť až do právoplatného rozhodnutia vo veci o určenie neplatnosti závetu poručiťky (§ 109 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), alebo mal veci spojiť (§ 112 ods. 1 O.s.p.). Tým, že sa súd nezaoberal touto námietkou navrhovateľa, zapríčinil, že konanie je postihnuté vadou v zmysle § 237 písm. d/ Občianskeho súdneho poriadku (v tej istej veci sa už právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie). Ako poslednú z väd konania vytkol navrhovateľ skutočnosť, že v rozpore s ustanoveniami § 5 a § 30 Občianskeho súdneho poriadku nebol ani v konaní pred súdom prvého stupňa a ani pred odvolacím súdom poučený o možnosti požiadať o ustanovenie zástupcu z radov advokátov, hoci on sám v konaní zastúpený advokátom nebol a súdy túto poučovaciu povinnosť mali. Nesplnením si povinnosti poučiť účastníka konania o jeho právach mu súdy odňali možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.).

Keďže dovolanie voči napadnutému rozsudku Krajského súdu v Žiline nie je prípustné v zmysle ustanovenia § 238 Občianskeho súdneho poriadku, skúmal Najvyšší súd Slovenskej republiky ako prvú otázku, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 237 Občianskeho súdneho poriadku. Zameral sa pritom na vady v dovolaní vytknuté.

Podľa § 241 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku dovolanie možno odôvodniť len tým, že v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 (písm. a/), konanie je postihnuté inou vadou, ktorá má za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (písm. b/), rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (písm. c/).

Podľa § 237 písm. d/ Občianskeho súdneho konania je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie.

Podľa § 237 písm. f/ Občianskeho súdneho konania je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Podľa § 237 písm. g/ Občianskeho súdneho konania je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Podmienkou pre to, aby bolo možné skonštatovať existenciu vady konania spočívajúcej v prekážke rozhodnutej veci alebo veci skôr začatej, je nutná ich totožnosť s prejednávanou vecou, a to čo do účastníkov konania a do predmetu konania. V prípade prekážky rozhodnutej veci tiež treba, aby rozhodnutie, ktorým bola vec skončená bolo rozhodnutím vo veci samej, nie rozhodnutím procesnej povahy (napr. zastavenie konania z dôvodu vady procesných podmienok). Hoci konanie v právnej veci navrhovateľa a konanie o neplatnosť závetu (14 C 321/2002), na ktoré navrhovateľ poukazuje, majú v zásade rovnaký okruh účastníkov, predmetom konaní je skúmanie platnosti dvoch rôznych právnych úkonov, respektíve dvoch rôznych listín. Nie je daná totožnosť vecí, a preto ani vada konania spočívajúca v tom, že v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie. Vytýkaný chybný postup súdu spočívajúci v neprerušení konania o určenie neplatnosti vydedenia až do právoplatného skončenia konania o neplatnosť závetu (14 C 321/2002), respektíve v nespojení oboch vecí do jedného konania, nemá za následok nezákonnosť konania. Prerušenie konania podľa § 110 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, ako aj spojenie vecí podľa § 112 Občianskeho súdneho poriadku, sú rozhodnutiami v otázkach vedenia konania, pričom súd nie je povinný v daných prípadoch konanie prerušiť alebo spojiť. Rozhodnutia súdov o vedení konania nemajú vplyv na rozhodnutie vo veci samej a nemôžu privodiť na strane účastníka v konaní ujmu na jeho právach. Súd prvého stupňa a ani odvolací súd nepostupovali teda v rozpore so zákonom.

Podľa § 14 ods. 1 až 3 Občianskeho súdneho poriadku sú sudcovia vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (ods. 1). Na súde vyššieho stupňa sú vylúčení i sudcovia, ktorí rozhodovali vec na súde nižšieho stupňa, a naopak. To isté platí, ak ide o rozhodovanie o dovolaní (ods. 2). Dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti,

ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach (ods. 3).

Podľa § 15a ods. 1 a 2 Občianskeho súdneho poriadku majú účastníci právo z dôvodov podľa § 14 ods. 1 uplatniť námietku zaujatosti voči sudcovi, ktorý má vec prejsť a rozhodnúť. Účastník môže uplatniť námietku zaujatosti podľa odseku 1 najneskôr na prvom pojednávaní, ktoré viedol sudca, o ktorého vylúčenie ide, alebo do 15 dní, odkedy sa mohol dozvedieť o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený.

Navrhovateľ v konaní nevzniesol námietku zaujatosti (§ 15a O.s.p.), hoci bol súdmi poučený, rovnako ako namietaná sudkyňa JUDr. K. H. neoznámila skutočnosti, pre ktoré by mohla byť z prejednávania a rozhodovania vo veci vylúčená (§ 15 O.s.p.). Pretože vylúčenie sudcu je objektívnou kategóriou a nastáva priamo zo zákona, nič nebráni tomu, aby dovolací súd posúdil, či vo veci rozhodoval vylúčený sudca, a teda, či vo veci je alebo nie je daná prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. g/ Občianskeho súdneho poriadku. Po preštudovaní spisového materiálu, ako aj oboznámení sa s uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici z 29. marca 1996 sp. zn. 10 Nc 79/1996, dospel dovolací súd k záveru, že nie je daný tento navrhovateľom tvrdený dôvod prípustnosti dovolania. Z tvrdení navrhovateľa a ani z priložených listín nevyplývajú skutočnosti, ktoré by mohli zakladať pochybnosť o nezaujatosti sudkyne JUDr. K. H.. Dôvody obsiahnuté v rozhodnutí týkajúcom sa iných účastníkov konania, hoci príbuzných s tými v prejednávanej veci, a iného predmetu konania nemožno vzťahovať na prejednanú vec bez toho, že by vo veci boli uvedené nové skutočnosti zakladajúce dôvod vylúčenia sudcu z jej pojednania a rozhodnutia.

Podľa § 30 Občianskeho súdneho poriadku účastníkovi, u ktorého sú predpoklady, aby bol súdom oslobodený od súdnych poplatkov, ustanoví sudca alebo poverený zamestnanec súdu na jeho žiadosť zástupcu z radov advokátov, ak je to potrebné na ochranu jeho záujmov. O tejto možnosti súd účastníka poučí.

Podľa § 372i ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku ustanovenia tohto zákona sa použijú aj na konanie začaté pred jeho účinnosťou, ak nie je ďalej ustanovené inak. Právne

účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

Ustanovenie § 30 Občianskeho súdneho poriadku v citovanom znení nadobudlo účinnosť 1. septembra 2003, teda až po začatí konania vo veci navrhovateľa. V zmysle § 372i ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku sa poučovacia povinnosť v ňom obsiahnutá vzťahuje aj na konania začaté aj pred jeho účinnosťou. Počínajúc 1. septembrom 2003 teda majú sudy túto poučovaciu povinnosť aj pre konania, ktoré už boli u nich začaté, ale do 31. augusta 2003 neboli právoplatne skončené. V prejednáwanej veci ani jeden z konajúcich súdov navrhovateľa ako účastníka konania bez zvoleného právneho zástupcu o možnosti požiadať o ustanovenie zástupcu z radov advokátov a o podmienkach tohto ustanovenia nepoučil, hoci bolo rozhodované o jeho oslobodení od platenia súdneho poplatku (§ 138 O.s.p.). Právo účastníka konania podľa § 30 Občianskeho súdneho poriadku, ako aj poučovacia povinnosť súdu podľa § 5 a § 30 Občianskeho súdneho poriadku sú realizáciou práva na právnu pomoc v konaní pred súdom garantovaného Ústavou Slovenskej republiky a Listinou základných práv a slobôd (čl. 47 ods. 2 Ústavy SR, čl. 37 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd). Riadnym poučením súd plní povinnosť zaistiť účastníkovi rovnaké možnosti pre uplatnenie ich práv. V opačnom prípade sa súd dopúšťa porušenia práv účastníka konania, tu konkrétne práva využiť odbornú právnu pomoc aj v prípade, keď mu jeho osobné a majetkové pomery neumožňujú nechať sa zastupovať zvoleným advokátom. Sudy teda nepostupovali správne, znemožnili účastníkovi realizáciu jeho procesných práv priznaných mu v súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov, čím zaťažili konanie vadou spočívajúcou v odňatí možnosti účastníka konať pred súdom.

Na procesnú vadu tejto povahy (§ 241 ods. 2 písm. a/ v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p.) musel dovolací súd prihliadnuť (§ 242 ods. 1 O.s.p.). Keďže uvedenou vadou je zaťažené už konanie pred súdom prvého stupňa, Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušil nielen rozsudok odvolacieho súdu, ale aj rozsudok súdu prvého stupňa a vec vrátil Okresnému súdu Žilina na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 a 3 O.s.p.).

O trovách pôvodného i dovolacieho konania rozhodne súd v novom konaní (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 29. októbra 2009

JUDr. Martin Vladik, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Emília Kišacová